

Έμμα Γκόλντμαν

Αποσπάσματα από ομιλίες και κείμενα της:

«Τι είναι πατριωτισμός», 1918 (λόγος που εκφώνησε στο Σαν Φρανσίσκο)

-Έπαρση, αλαζονεία και εγωισμός είναι τα βασικά συστατικά του πατριωτισμού. Επιτρέψτε μου να το εξηγήσω. Ο πατριωτισμός υποθέτει ότι ο πλανήτης μας είναι χωρισμένος σε μικρά κομμάτια, το καθένα από τα οποία περιβάλλεται από μια σιδερένια πόρτα. Όσοι είχαν την τύχη να γεννηθούν σε ένα συγκεκριμένο κομμάτι θεωρούν τους εαυτούς τους πιο ευγενείς, πιο καλούς, πιο μεγαλοπρεπείς, πιο έξυπνους από εκείνους που κατοικούν σε οποιοδήποτε άλλο σημείο της γης. Είναι, ως εκ τούτου, καθήκον όλων όσων ζουν σε αυτό το σημείο να πολεμήσουν, να σκοτώσουν και να πεθάνουν στην προσπάθεια να επιβάλλουν την υπεροχή τους σε όλους τους υπόλοιπους [...]. Όταν ένα παιδί, λοιπόν, γίνεται πλέον ενήλικο άτομο είναι πλήρως πεπεισμένο ότι είναι ο εκλεκτός του ίδιου του Θεού για να υπερασπιστεί τη χώρα του εναντίον της επίθεσης ή της εισβολής οποιουδήποτε αλλοδαπού... -Το πνεύμα του μιλιταρισμού έχει διεισδύσει σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Πράγματι, είμαι πεπεισμένη ότι ο μιλιταρισμός είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος εδώ (στις ΗΠΑ) παρά οπουδήποτε αλλού εξαιτίας των υποσχέσεων που δίνει ο καπιταλισμός σε αυτούς που επιθυμεί να καταστρέψει. -Όταν θα έχουμε καταλάβει το πατριωτικό ψέμα, θα έχουμε ανοίξει το δρόμο για το μεγάλο οικοδόμημα, όπου όλοι θα πρέπει να είμαστε ενωμένοι σε μια παγκόσμια αδελφότητα, μια πραγματικά ελεύθερη κοινωνία.

«Η αποτυχία του Χριστιανισμού», (άρθρο στο περιοδικό Mother Earth το 1913)

-Παντού και πάντα, από την γέννησή του, ο Χριστιανισμός μετατρέπει τη γη σε μια κοιλάδα δακρύων. Πάντα κρατάει απ' τη ζωή ένα αδύναμο, άρρωστο κομμάτι, πάντα ενσταλάζει το φόβο στον άνθρωπο μετατρέποντάς τον σε ένα διπλό ον, του οποίου οι ενέργειες χαραμίζονται στην πάλη ανάμεσα στο σώμα και την ψυχή. Υποτιμώντας το σώμα ως κάτι κακό, ως την αιτία κάθε αμαρτωλού πράγματος, ο άνθρωπος ακρωτηριάζει την ύπαρξή του μέσα στη μάταιη προσπάθειά του να κρατήσει την ψυχή του καθαρή, ενώ το σώμα του σαπίζει...

«Η απογοήτευσή μου στη Ρωσία», 1923

-Καμία επανάσταση δεν μπορεί να επιτύχει ως παράγοντας απελευθέρωσης εκτός αν τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την συνέχισή της είναι παρόμοιου πνεύματος και τάσης με τους σκοπούς που πρέπει να επιτευχθούν. Επανάσταση είναι η άρνηση του υπάρχοντος, μια βίαιη διαμαρτυρία ενάντια στην απανθρωπιά του ανθρώπου απέναντι σε άνθρωπο [...]. Είναι ο καταστροφέας των κυρίαρχων ιδεών, στις οποίες ένα σύνθετο σύστημα αδικίας, καταπίεσης και λαθών οικοδομήθηκε από την άγνοια και την κτηνωδία.

«Ζώντας τη ζωή μου», 1931

-Δεν πίστεψα ποτέ ότι ένας σκοπός για ένα όμορφο ιδανικό -για τον αναρχισμό, για τον ερχομό της ελευθερίας πάνω από τις συμβάσεις και τις προκαταλήψεις- πρέπει να απαιτεί την άρνηση της ζωής και της χαράς. Επέμενα ότι ο Σκοπός μας δεν μπορούσε να περιμένει από μένα να γίνω μοναχή και πως το κίνημά μας δεν επρόκειτο να μετατραπεί σε μοναστήρι. Αν αυτό σήμαινε όλο αυτό, εγώ δεν το ήθελα. «Θέλω ελευθερία, το δικαίωμα της έκφρασης, το δικαίωμα του καθενός σε όμορφα και λαμπερά πράγματα». Αυτό σήμαινε ο Αναρχισμός για μένα, και θα το ζούσα στο πείσμα ολόκληρου το κόσμου [...]. Ναι, ακόμα και αν το καταδίκάζαν οι πιο κοντινοί μου σύντροφοι, εγώ θα ζούσα το ιδανικό μου.

Η τραγωδία της γυναικείας χειραφέτησης

Η ειρήνη ή η αρμονία μεταξύ των φύλων και των ατόμων δεν εξαρτάται απαραίτητα από μια επιφανειακή εξίσωση των ανθρώπινων όντων· ούτε απαιτεί την εξάλειψη εξατομικευμένων γνωρισμάτων και ιδιαιτεροτήτων. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε σήμερα, και που στο άμεσο μέλλον πρέπει να επιλυθεί, είναι το πώς μπορεί κάποιος να είναι ο εαυτός του και ταυτόχρονα να είναι ένα με τους άλλους, να συμερίζεται αισθήματα με όλα τα ανθρώπινα όντα και ταυτόχρονα να διατηρεί ατόφιος τις ιδιότητες που τον χαρακτηρίζουν. Αυτή, νομίζω, πως είναι η βάση πάνω στην οποία μπορούν να συναντηθούν χωρίς ανταγωνισμό και αντίθεση η μάζα και η μονάδα, το αληθινά δημοκρατικό και το πραγματικά ατομικιστικό, ο άνδρας και η γυναίκα. Ίσως το σύνθημα δεν θα πρέπει να είναι «συγχωρήστε ο ένας τον άλλον», αλλά «κατανοήστε ο ένας τον άλλον». Η συχνά αναφερόμενη φράση της Madame de Staël, «το να καταλαβαίνεις τα πάντα σημαίνει να συγχωρείς τα πάντα», δεν μου φάνηκε ποτέ ιδιαίτερα ελκυστική, επειδή έχει την οσμή του εξομολογητικού: το να συγχωρήσεις το συνάνθρωπό σου κουβαλά μία φαρισαϊκή ανωτερότητα. Το να κατανοείς το συνάνθρωπό σου αρκεί. Η αποδοχή αντιπροσωπεύει εν μέρει τη θεμελιώδη πτυχή των απόψεών μου σχετικά με τη χειραφέτηση της γυναίκας και της επίδρασης που έχει σε ολόκληρο το γυναικείο φύλο.

Η χειραφέτηση θα πρέπει δώσει στη γυναίκα τη δυνατότητα να γίνει άνθρωπος με την ουσιαστική πλέον έννοια. Όλα όσα μέσα της ποθούν την αποδοχή και τη δράση θα πρέπει να φτάσουν στο υψηλότερο επίπεδο έκφρασής τους· όλα τα τεχνητά εμπόδια πρέπει να καταρεύσουν και ο δρόμος προς τη μεγαλύτερη ελευθερία πρέπει να καθαρίσει από κάθε ίχνος καταπίεσης και σκλαβιάς τόσων αιώνων.

Ομιλία σε Λογοτεχνικό Συμπόσιο στο Λονδίνο, 1931.

" Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι, το θέμα σήμερα το μεσημέρι είναι «Μια αναρχική κοιτάζει τη ζωή». Δεν μπορώ να μιλήσω για όλους τους άλλους αναρχικούς αλλά για τον εαυτό μου θα ήθελα να πω ότι ήμουν τόσο έντονα απασχολημένη με το να ζω τη ζωή μου, ώστε δεν μου απέμενε στιγμή για να την κοιτάξω. Έχω συναίσθηση ότι για τον καθένα έρχεται μια περίοδος που είμαστε υποχρεωμένοι, αναγκαστικά, να καθήσουμε και να κοιτάξουμε τη ζωή. Η περίοδος αυτή είναι το σοφό γήρας, καθότι όμως ποτέ μου δεν έγινα σοφή δεν περιμένω να φτάσω σε αυτό το σημείο. Οι περισσότεροι άνθρωποι που κοιτάζουν τη ζωή δεν τη ζουν ποτέ. Αυτό που βλέπουν δεν είναι ζωή αλλά μόνο η σκιά της. Δεν έχουν μάθει ότι η ζωή είναι μια κατάρα που τους έχει σταλεί από έναν αδέξιο Θεό, ο οποίος έφτιαξε τον άνθρωπο κατά την εικόνα του; Γι' αυτόν τον λόγο οι περισσότεροι άνθρωποι κοιτάζουν τη ζωή ως ένα είδος εφιαλτικού προς έναν παράδεισο στην άλλη ζωή. Δεν τολμούν να ζήσουν τη ζωή ή να αδράξουν το πνεύμα της ζωής από τη ζωή όπως τους παρουσιάζεται. Αυτό σημαίνει ρίσκο· σημαίνει την παραίτησή τους από τα μικρά υλικά τους επιτεύγματα. Σημαίνει την αντίθεση προς την «κοινή γνώμη» και τους νόμους και τους κανόνες της χώρας του καθενός. Υπάρχουν λιγοστοί άνθρωποι που έχουν την τόλμη και το κουράγιο να παραιτηθούν από όσα αγκαλιάζουν στην καρδιά τους. Φοβούνται ότι το πιθανό κέρδος τους δεν θα είναι το αντίστοιχο όσων απαρνήθηκαν. Οσο για εμένα, μπορώ να πω ότι [...] μεγάλωσα με τη ζωή, τη ζωή από όλες τις απόψεις της, στα ύψη και στα βάθη της. Το αντίτιμο που πλήρωσα ήταν υψηλό βεβαίως, όμως αν έπρεπε να το πληρώσω πάλι από την αρχή, θα το έκανα με προθυμία, επειδή αν δεν είσαι πρόθυμος να πληρώσεις το αντίτιμο, αν δεν είσαι πρόθυμος να βουτήξεις στα βάθη, δεν θα κατορθώσεις ποτέ να αναρριχηθείς και πάλι στα ύψη της ζωής.

Φυσικά η ζωή παρουσιάζει τον εαυτό της με διαφορετικές μορφές σε διαφορετικές ηλικίες. Ανάμεσα στην ηλικία των οκτώ και των δώδεκα ονειρευόμουν να γίνω μια Ιουδίθ. Αποζητούσα να εκδικηθώ για τα δεινά του λαού μου, των Εβραίων, να κόψω το κεφάλι του κάθε Ολοφέρνη. Όταν ήμουν 14 ήθελα να σπουδάσω ιατρική, ώστε να είμαι ικανή να βοηθήσω

τους συνανθρώπους μου. Όταν ήμουν 15 υπέφερα από έρωτα δίχως ανταπόδοση και επιθυμούσα να αυτοκτονήσω με ρομαντικό τρόπο, πίνοντας πολύ ξίδι. Πίστευα ότι αυτό θα με έκανε να φαίνομαι αέρινη και ενδιαφέρουσα, πολύ χλωμή και ποιητική, όταν θα βρισκόμουν στον τάφο μου, στα 16 όμως αποφάσισα έναν πιο δοξαστικό θάνατο. Ηθελα να χορέψω μέχρι θανάτου.

Υστερα ήρθε η Αμερική, η Αμερική με τα τεράστια εργοστάσιά της, να σπρώχνω τα πετάλια μιας μηχανής για δέκα ώρες την ημέρα, προς δύομισι δολάρια την εβδομάδα. [Την εμπειρία αυτή] ακολούθησε το μεγαλύτερο γεγονός της ζωής μου, αυτό που με έκανε αυτό που είμαι. Ήταν η τραγωδία στο Σικάγο, το 1887, όταν πέντε από τους πιο ευγενείς ανθρώπους δολοφονήθηκαν δικαστικά από την Πολιτεία του Ιλινόι. Ήταν οι διάσημοι αναρχικοί της Αμερικής - ο Πάρσονς, ο Σπάις, ο Φίσερ, ο Ενγκελς και ο Λινγκ - που δολοφονήθηκαν με τον νόμο την 11η Νοεμβρίου 1887. Ο γενναίος, νεαρός Λινγκ εξαπάτησε τους εκτελεστές του, προτιμώντας να πεθάνει από το ίδιο του το χέρι, ενώ τρεις άλλοι σύντροφοι των εκτελεσθέντων - ο Νίμπι, ο Φίλντεν και ο Σβαμπ - καταδικάστηκαν σε φυλάκιση. Ο θάνατος αυτών των μαρτύρων του Σικάγο ήταν η πνευματική μου γέννηση: το ιδεώδες τους έγινε το κίνητρο ολόκληρης της ζωής μου.

Συνειδητοποιώ ότι οι περισσότεροι από εσάς έχουν πολύ ανεπαρκή, παράξενη και συνήθως ψευδή αντίληψη του αναρχισμού. Δεν σας κατηγορώ. Παίρνετε τις πληροφορίες σας από τον ημερήσιο Τύπο. Αυτό όμως είναι το τελευταίο μέρος στη γη για να ψάξετε για την αλήθεια οποιασδήποτε μορφής. Ο αναρχισμός, για τους μεγάλους δασκάλους και ηγέτες της πνευματικής πλευράς της ζωής, δεν ήταν δόγμα, δεν ήταν κάτι που στραγγίζει το αίμα από την καρδιά και κάνει τους ανθρώπους ζηλωτές, δικτάτορες ή απίθανα βαρετούς. Ο αναρχισμός είναι μια δύναμη απελευθερωτική επειδή διδάσκει τους ανθρώπους να βασίζονται στις δικές τους δυνατότητες, τους διδάσκει πίστη στην ελευθερία και εμπνέει άνδρες και γυναίκες να παλεύουν για μια κατάσταση της κοινωνικής ζωής όπου όλοι θα είναι ελεύθεροι και ασφαλείς. Στον σημερινό κόσμο δεν υπάρχει ούτε ελευθερία ούτε ασφάλεια: είτε κάποιος είναι πλούσιος είτε φτωχός είτε το επίπεδό του είναι υψηλό είτε χαμηλό, κανένας δεν είναι ασφαλής

όσο υπάρχει έστω και ένας σκλάβος στον κόσμο. Κανένας δεν είναι ελεύθερος ή ασφαλής όσο πρέπει να υποτάσσεται στις διαταγές, στα καπρίτσια ή στη θέληση κάποιου άλλου, ο οποίος έχει τη δύναμη να τον τιμωρήσει, να τον στείλει στη φυλακή ή να του στερήσει τη ζωή, να διατυπώσει τους όρους της ύπαρξής του, από την κούνια του ακόμη ως τον τάφο.

Δεν είναι μόνο λόγω της αγάπης προς τον συνάνθρωπο, είναι για το δικό τους καλό που οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν να κατανοούν το νόημα και τη σημασία του αναρχισμού και δεν θα αργήσει η στιγμή που θα εκτιμήσουν τη μεγάλη αξία και ομορφιά της φιλοσοφίας του.

Ο αναρχισμός αντιμάχεται κάθε απόπειρα μιας ομάδας ανθρώπων ή ενός ατόμου να διαχειρίζεται τη ζωή των άλλων. Η βάση του αναρχισμού είναι η πίστη στην ανθρωπότητα και στις δυνατότητές της, ενώ όλες οι άλλες κοινωνικές φιλοσοφίες δεν έχουν καμία απολύτως πίστη στην ανθρωπότητα. Οι άλλες φιλοσοφίες επιμένουν ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να κυβερνήσει τον εαυτό του και πρέπει να κυβερνάται. Σήμερα οι περισσότεροι πιστεύουν ότι όσο ισχυρότερη είναι η κυβέρνηση τόσο πιο επιτυχημένη θα είναι η κοινωνία. Πρόκειται για την παλαιά πεποίθηση στη ράβδο: όσο περισσότερο τη χρησιμοποιεί κανείς πάνω σε ένα παιδί τόσο αξιότερο θα γίνει όταν μεγαλώσει και γίνει άνδρας ή γυναίκα. Εχουμε ελευθερωθεί από αυτή τη βλακεία. Εχουμε φτάσει να κατανοούμε ότι εκπαίδευση δεν σημαίνει ξύλο, δεν σημαίνει το σακάτεμα, το σκέβρωμα, τη συντριβή της νεαρής ζωής. Εχουμε μάθει ότι η ελευθερία στην ανάπτυξη ενός παιδιού εξασφαλίζει καλύτερα αποτελέσματα, και όσον αφορά το παιδί και όσον αφορά την κοινωνία.

Αυτός, κυρίες και κύριοι, είναι ο αναρχισμός. Όσο μεγαλύτερες είναι η ελευθερία και οι ευκαιρίες για κάθε μονάδα της κοινωνίας τόσο αξιότερο θα είναι το άτομο και τόσο το καλύτερο για την κοινωνία· και τόσο πιο δημιουργική και εποικοδομητική θα είναι η ζωή του συνόλου. Αυτό, εν συντομία, είναι το ιδανικό στο οποίο αφιέρωσα τη ζωή μου.

Ο αναρχισμός δεν είναι μια θεωρία κομμένη και αποξηραμένη. Είναι ένα ζωοφόρο πνεύμα που αγκαλιάζει όλη τη ζωή. Γι' αυτό δεν απευθύνομαι μόνο σε ορισμένα στοιχεία της κοινωνίας: δεν απευθύνομαι μόνο στους εργάτες. Απευθύνομαι στις ανώτερες τάξεις επίσης, επειδή πράγματι χρειάζονται διαφώτιση περισσότερο από τους εργάτες. Η ίδια η ζωή διδάσκει τις μάζες και είναι μια αυστηρή, αποτελεσματική δασκάλα. Δυστυχώς η ζωή δεν διδάσκει εκείνους που θεωρούν τους εαυτούς τους επίλεκτους της κοινωνίας, τους καλύτερα μορφωμένους, τους ανώτερους. Πίστευα πάντα ότι κάθε μορφή πληροφορίας και εκπαίδευσης που βοηθά να διευρυνθεί ο πνευματικός ορίζοντας των ανδρών και των γυναικών είναι πολλή χρήσιμη και θα έπρεπε να χρησιμοποιείται. Επειδή, σε τελευταία ανάλυση, η μεγάλη περιπέτεια - που είναι η ελευθερία, η αληθινή έμπνευση όλων των ιδεαλιστών, των ποιητών και των καλλιτεχνών - είναι η μόνη ανθρώπινη περιπέτεια για την οποία αξίζει να παλεύει και να ζει κανείς.

Δεν γνωρίζω πόσοι από εσάς έχουν διαβάσει το θαυμάσιο πεζογράφο του Γκόρκι που λέγεται *Το φίδι και το γεράκι*. Το φίδι δεν μπορεί να καταλάβει το γεράκι. «Γιατί δεν ξεκουράζεσαι εδώ στα σκοτεινά, στην όμορφη, γλιστερή υγρασία;» ρωτάει το φίδι. «Γιατί να πετάγεσαι στους ουραμούς; Δεν ξέρεις τους κινδύνους που παραμονεύουν εκεί, τη βία και την καταιγίδα που σε περιμένουν εκεί, και το όπλο του κυνηγού που θα σε γκρεμίσει και θα καταστρέψει τη ζωή σου;». Αλλά το γεράκι δεν έδειξε προσοχή. Απλωσε τις φτερούγες του και πετάχτηκε στους αιθέρες, το θριαμβευτικό τραγούδι του να αντηχεί στους ουραμούς. Μια μέρα το γεράκι γκρεμίστηκε, το αίμα ανάβλυζε από την καρδιά του και το φίδι είπε: «Ανόητε, σε προειδοποίησα, σου είπα να μείνεις εκεί όπου ήμουν, στα σκοτεινά, στην όμορφη, ζεστή υγρασία, όπου κανένας δεν μπορούσε να σε βρει και να σε βλάψει». Αλλά με την τελευταία του πνοή το γεράκι απάντησε: «Έχω πετάξει στους αιθέρες, έχω ανεβεί σε ύψη ιλιγγιώδη, έχω αντικρίσει το φως, έχω ζήσει, έχω ζήσει!»